

Володимир СЕНЦОВСЬКИЙ

ПЕТРУСЬ, ПЕС ТИМОХА І КОЩІЙКО З ЛИПОВОГО СУЧКА

Департамент інформаційної діяльності
та комунікацій з громадськістю
Чернігівської обласної державної адміністрації

Володимир СЕНЦОВСЬКИЙ

**ПЕТРУСЬ, ПЕС ТИМОХА
І КОЩІЙКО
З ЛИПОВОГО СУЧКА**

ТВОРИ
для дітей
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Житомир
ТОВ «Бук-Друк»
2017

УДК 821.161.2

С 31

Книга видана коштом обласного бюджету Чернігівської області в рамках обласної Програми підтримки розвитку інформаційної та видавничої сфер Чернігівщини на 2016–2020 роки.

Не для продажу.

Редактор Володимир Сапон
Малюнки Наталі Анікіної

Сенцовський В. І.

С 31 Петрусь, пес Тимоха і Кощій з липового сучка [Текст] : твори для дітей мол. шк. віку / В. І. Сенцовський. — Житомир : ТОВ «Бук-друк», 2017. — 84 с.

ISBN 978-617-7607-48-8

До нової книжки сучасного українського письменника Володимира Сенцовського увійшли два цикли коротких оповідань «Петрусь, пес Тимоха і Кощійко з липового сучка» та «Хлопчик-сонях», п'єса-казка «Покликав вітер мандрів».

У цих творах йдеться про чарівний світ дитинства, про пригоди двох п'ятирічних фантазерів. Веселі і повчальні розповіді обрамлені ліричними віршами.

УДК 821.161.2

ISBN 978-617-7607-47-1

© Сенцовський Володимир. 2017

© ТОВ «Бук-Друк», видання, 2017

* * *

*В моім селі наш сад найперший розквіта!
І, наче сад,
 цвіте щасливий білий світ.
Пелюстками розкрились всі мої літа, –
Пелюсток п'ять –
 як п'ять хлоп'ячих літ.
Гуде бджола над квітом –
 чарівний літак;
Мов радісна бджола,
 співа весняний сад.
Услід за казкою летять мої літа
В розквітлі, мов пелюстка,
 чисті небеса.
Наш сад, як батько,
 і проміниться, й тремтить, –
Не збив би буревій дочасно ніжний квіт.
Дитинства світ –
 чарівна і щаслива мить, –
Тому й тривожиться,
 як батько,
 білий світ.*

ПЕТРУСЬ, ПЕС ТИМОХА І КОЩІЙКО З ЛИПОВОГО СУЧКА

Оповідання

ПЕС ТИМОХА І ПЕТРУСЬ

Щоб не їсти осоружну манну кашу, що стояла на столі, малий Петрусь тихенько вискочив із хати й городами пошелестів до копанки. Біля копанки хотів спіймати плямисту ящірку, яка грілася на стежці, але ящірка, повівши хвостом, хутко шаснула в траву й сховалася в ледь помітній нірці. Спробував її звідти дістати, так нірка виявилася вузька й глибока.

З досади хлопець погнався за окатою жабою, однак жаба спритно плигнула в копанку й голосно заквакала.

Тоді Петрусь вирішив скупатися. Ступив ногою у воду й, зойкнувши, висмикнув її назад. Вода була холодна, не встигла ще прогрітися.

Тут Петрусеві захотілося їсти. Але згадав про осоружну кашу й надумав поласувати сусідськими черешнями. Тільки підкрався до рясної від ягід черешні, як з розкущених картопель вигулькнув вухатий пес Тимоха й сердито кинувся на хлопця. Петрусь ніколи не дружив з Тимохою, бо пес був старий і любив лише свого кульгавого діда Тимофія. Та ще ледачого кота Мирона.

Черешня гнулася до землі, і Петрусь учора з неї впав. Побачив Петрусь сердитого пса й не став удруге ризикувати – дертися на черешню, а розвернувся й залопотів до копанки. Тимоха хоч і був

старий пес, але залюбки бігав за малим сусідом, який частенько дражнив його під ворітьми і навіть стріляв з рогатки. Якось наздогнав малого пустуна і в зубах приніс дідові знятого з ноги черевика. Черевик кульгавому Тимофію не підійшов, і Тимофій відніс його заплаканому сусідові.

Відтоді хлопець трохи підріс і бігав прудкіше, а Тимоха ще більше постарів і тепер ледве тюпав.

Аби втекти від клятого старого пса, Петрусь уявив себе вершником на баскому коні й летів галопом. Тимоха, побачивши на ногах в сусіда нові сандалі, не відставав. Захеканий, він зупинився тільки тоді, коли власник сандалів з розгону шубовснув у копанку.

Сів на березі, облизав на собі шерсть, весело подивився на Петруся й неспішно потюпав додому, до діда Тимофія. Щоправда, без нового сандаля в зубах.

Після купелі хлопець мовчки виліз із води, навіть не відчувши, що вода ще холодна, викрутив штанці й теж полопотів додому. Сів до столу, з апетитом з'їв манну кашу, ще й тарілку вилизав. Потім знайшов чистий аркуш паперу, фломастер.

– Зараз я тебе змалюю, старий Тимохо, – сказав Петрусь. – І малюнок повішу на твої ворота.

Хлопець справедливо вважав, що цей малюнок буде гідною відплатою своєму заклятому ворогові за сьогоднішню халепу.

Він відсунув порожню тарілку і на весь листок намалював худого пса з довгими вухами, такими, як у Тимохи. Намальований Тимоха вийшов не дуже схожий на самого себе. Швидше на капловухого зайця.

– Нехай, – сказав Петрусь. – Тимоха позеленіє від сорому і злості.

Свого ворога Петрусь намалював зеленим фломастером.

Потім подумав трохи і під малюнком криво підписав: «ТИМОХА». Щоб, бува, Тимоху не сплутали з кимось іншим.

Цієї миті почулося:

– Петрику, йди на вулицю!

Ненароком Петрусь зачепив тарілку, і вона прикрила малюнок. Кликали друзі, і хлопець враз забув про малюнок, вискочив із хати.

– Ой! – застогнав намальований пес. – Мені придавили задню лапу.

Він вибрався з-під тарілки й обтрисився.

– Який жах! – ступив на хвору лапу. – Тепер я буду кульгавий.

Пес звівся на задні лапи і знову вигукнув:

– Овва! Я не простий, а породистий пес. Ось, – глянув на аркуш паперу, з якого щойно вийшов, – ще й довідку видали, що я не хто-небудь, а Тимоха!

Накульгуючи, він обережно почалапав по столу.

– Як же я звідси виберусь із такою лапою? Хоч сядь та плач.

Стіл тулився до підвіконня.

– Може, тут мій порятунок? – І пес сміливо ступив на підвіконня. Обійшов вазон із квіткою й припав носом до шибки.

Побачив освітлене сонцем подвір'я, шпаків на шовковиці й радісно підстрибнув, забувши про хвору лапу.

– Який день! Скільки сонця! Ану, випустіть мене на волю!

Рипнули двері і в хату хтось увійшов. Пес сховався за вазон.

– Ще тільки ранок, а вже душно, – і хтось розчинив вікно.

Пес відштовхнувся від вазона й легко опустився на землю, прямисінько у квітник.

У квітнику спав вусатий кіт Мирон. Падаючи, мальований пес зачепив йому лівого вуса.

Кіт Мирон розплющив праве око й засміявся:

– А це що за диво впало з неба?

Пес налапав біля себе якусь палицю, зіперся на неї й сказав:

– Розплющ ширше очі, ледачий сонько, і добре роздивись мене!

Мирон розплющив друге око й облизнувся.

– Від тебе смачно пахне кашою. Ти їстівний?

– Тільки спробуй! – наставив на kota палицю. – Я Тимоха, не інакше як породистий пес!

– Я знаю лише одного Тимоху, – примружився кіт. – Це мій сусід і найкращий друг. Ми з ним їмо з однієї миски.

– Манну кашу? – спитав мальований Тимоха. Адже тарілка, що придавила йому лапу, пахла манною кашею.

– Манну кашу, як завередує Петрусь, я з'їдаю сам. Тимоха не ходить до мене, бо ворогує з Петрусем. А ти – зелений самозванець, а не Тимоха.

– А чому зелений? – обурився пес.

– Тому, що ти і є зелений. – Мирон повів його до автівки, що стояла на подвір'ї. – Глянь на себе в люстерко, – показав на колесо.

Тимоха глянув у блискучий диск і навіть записався.

– Ти відсталий кіт, – сказав зелений пес. – Тепер так модно. А ось ім'я в мене справжнє.

– Не бреш. Чим доведеш?

– Маю довідку. Лежить не столі. Піди в хату й подивися.

За якусь хвилину кіт повернувся з листком.

– Дива та й годі. Справді, тут написано, що ти Тимоха.

– Якщо так, тоді познайом зі своїм другом, а моїм тезкою. Здається, в моєму народженні є якась загадка.

– Що ж, ходімо, – погодився кіт. – Тимоха – пес розумний і повинен розгадати історію твого народження. А цей листок прихопимо з собою. Раптом знадобиться.

Підійшли до сусідського паркану.

– Зачекай, – сказав кіт Мирон. – Я подивлюся, чи вдома Тимоха. Він стереже черешні, а черешні ген в кінці городу.

І кіт стрибнув через паркан. Незабаром повернувся.

– Спить під ворітьми. Набігався за ранок. Не бійся, лізь у дірку. Я розповів Тимосі про тебе.

Старий пес позіхнув і спитав:

– Звідки ти взявся? Я ще не бачив таких миршавих і кумедних псів.

Той чемно відповів:

– Вибачте, мене такого намалювали. І, як на мене, не такий я вже кумедний, а навіть модний.

– Ова! – підняв голову Тимоха. – А ти вмієш постояти за себе. Дарма, що намальований. Хто ж тебе намалював?

– Не знаю. Я прокинувся, коли мені придавили задню лапу, але в хаті не було нікого.

– Так ти кульгавий, як дід Тимофій! – чомусь зрадів старий пес, а мальований Тимоха засмутився.

– Кульгавий, – зітхнув він. – Тепер ходжу із палицею.

– Що в тебе за палиця? – насторожився старий Тимоха. – Знайомий запах. А чому ти вирішив, що тебе звати теж Тимоха?

– У нього довідка є, – кіт Мирон показав листок. – Ось подивися.

– Це твій Петрусь намалював, – сказав коту. – Знову чую його запах. Невже хоче помиритися?

Раптом Тимоха підхопився й задер голову.

На воротах сидів Петрусь. Сидів, наче на коні.

Під вагою Петруся старі ворота зрадливо захиталися, верхня трухлява дошка затріщала, і хлопець, не втримавшись на «коні», кулем соломи скотився в дідове подвір'я.

Старий Тимоха сів на траву й схилив набік голову.

Петрусь лежав і боявся дихати. Потім подивився на Тимоху. Тимоха дивився на Петруся. Очі у пса були добрі.

За Тимохою сидів насторожений кіт.

Петрусь теж сів. Простягнув руку й погладив Тимоху по голові. Старий пес лизнув йому руку.

Збоку, біля Мирона, який заходився вмиватися, хлопець побачив аркуш паперу зі своїм малюнком.

«Як він тут опинився?» – здивовано подумав хлопець про малюнок і обійняв старого Тимоху.

ВЕЧІРНІЙ ПЕРЕПОЛОХ

Нарвав дід Савка повне відро лісових ягід та й зібрався додому. До села далеченько, а Савка — старий і кульгавий, тож перед дорогою присів він перепочити. На трухляву липу, повалену буревієм.

– Гм, – сказав Савка, – який чудернацький вип’явся сучок! Не сучок, а ніби якась химерна істота, що так і проситься на волю. А візьму-но його з собою.

Вдома дід узяв ніж, сів до столу й заходився чаклувати над сучком. Савка був вигадник на всілякі рукотворні штучки.

– І справді, вийшла химерна істота. – Поставив на стіл дерев’яну фігурку. – Достоту персонаж із давньої казки. Як же тебе охрестити?

Вечоріло. Стомлене сонце сипнуло в низеньке вікно останню пригорщу теплого проміння й сховалося за ошатну тополю. Дід Савка поклав голову на руки й захропів.

Від гучного хропіння химера здригнулася, злегка повела плечем й пробурмотіла:

– Як охрестити, як охрестити... Ніби й не здогадався, в якій казці я живу. Кощій я, хоч і не залізний. Адже що путнє може з’явитися на світ з цього трухлявого липового сучка?

Він ступив на ліву ногу й застогнав:

– Ой, я ще й кривий! Ну, старий Савко, не міг мені зладнати добру ногу! А втім, він і сам кривий.

Накульгуючи, Кощій обійшов дідову лису голову й хотів злізти зі столу на канапку, на якій вмостилися Савка. Він уже звисив ногу, як крізь прочинені двері в хату просунулась чиясь дзьобата голова. Голова потрусила довгою сережкою, хитнула надірваним червоним гребенем, блимнула на сонного діда смородинкою ока й обережно переступила поріг.

Вражений Кощій поліз назад, на стіл, і сховався за Савчин лікоть.

– Бабцю Ягусю! – прошепотів Кощій. – Який велетенський півень! Він залюбки може побитися з самим Змієм Гориничем.

Липовий Кощій був на зріст з дідову суху долоню.

Чорний, як горобина ніч, півень гордився репутацією відчайдушного розбишаки. Від нього нікому не було спокою в дворі. Не мирив півень навіть зі старим Савкою, тому одержав від нього зневажливе прізвисько Кугут.

Кугут трохи постояв біля порога і, переконавшись, що Савка міцно спить, попрямував до столу.

Переляканий Кощій так і сів за дідовим ліктем. Коли згодом визирнув з-за ліктя, то побачив обурливу картину.

Кугут дзьобав з відра ягоди й бундючно сокорив:

– Я знав, що старий Савка приготує мені смачну вечерю!

«Який нахаба! – підхопився Кощій. —Хто його запрошував? Ну, начувайся. Зараз розбуджу Савку».

Кощій прикульгав до зморшкуватого дідового носа, що звисав з руки, й пошкрябав його своїм гострим пальчиком.

Спросоння старий Савка як чхне – бідолашного липового Кощія наче вітром змело зі столу! Пролетів він над долівкою й гепнувся півневі прямисінько на його широку спину.

Від несподіванки той аж присів.

– Так і знав, що ця вечеря вилізе мені боком! – зарепетував Кугут. Він оглянувся на чудовисько, яке впало йому на спину, й, щосили лементуючи, вискочив із хати.

– Де це в світі бачено, – клацнув дерев'яними зубами Кощій, – щоб грізні кощії, нехай і вистругані з липового сучка, верхи їздили на таких галасливих півнях-скакунах?

По дорозі Кугут зачепив хатню швабру, що причаїлася за дверима. Сердита швабра ніби тільки й чекала, щоб її хтось зачепив. Вона прицілилась і так вперіщила півня по розкішному хвосту, що той аж підлетів угору, розсипавши пір'їни.

Кощій хоробро вчепився Кугутові в шию.

– І не таких норовистих коней приборкували мої славні предки! – вигукнув він. – А я гідний їхній нащадок, дарма, що виструганий з липового сучка.

Як вихор, Кугут промчався подвір'ям. Промчав мимо здивованого гусака Гоші, якому вчора вискуб хвоста. Мимо зляканого кота Мартина, в якого вранці відібрав сніданок. Мимо лінкуватого кабанчика Проші, на якому любив кататись.

Ледь не збив сумирну курочку Коко, яку ніколи не підпускав до себе на сідало. Прошмигнув під животом оторопілого цапа Мефодія, котрому подзьобав лоба.

Промчав мимо всіх і злетів на перехняблений тин. Попід тином торохкотіла підвода з дядьком Сидором. Дядько перевозив з лугу копичку сіна.

Кугут злетів на тин і оглянувся: дерев'яне чудовисько вчепилося йому в пір'я, як кліщ, і шкірило зуби. Кугут заплющився й зарепетував на все горло:

– Ку-ку-рі-ку!

Тобто: пробі!

Зарепетував якраз над головою в дядька Сидора, який проїжджав мимо.

– А щоб тобі! – замахнувся дядько пугою.

Серце в півня мало не обірвалось. У Кощія похололо там, де мало б бути серце.

Мефодій почув запах сіна й підійшов до тину.

Півень впав йому прямісінько на роги.

Геть очманілий Кугут закружляв по двору. Кощій, в якому прокинувся дух його славних предків, тримався верхи по-молодецькому.

– Яка оса тебе вкусила? – крикнув гусак Гоша. – Носишся по двору, наче тобі кудись встромили шило!

– Гірше, – пригальмував Кугут. – Мене осідлав Кощій!

– Кощій? – здивувався Гоша. – А сидить на тобі як Іван-царевич.

– Я не кінь. Я півень!

– Уявляю, як би він хвацько тримався на коні.

– Кощій кліщем учепився мені в шию. Скинь його, друже!

– А звідколи я став тобі другом? – здивувався Гоша. – Ще вчора ти вискуб мені хвоста.

І гусак відвернувся.

Підбіг Кугут до кота Мартина. Той саме умивався на ґанку.

– Ти чого, – спитав Мартин, – репетуєш, наче тобі наступили на лапу?

– Гірше, – відповів Кугут. – Мене осідлав Кощій.

– Кощій? – здивувався Мартин. – А сидить на тобі як Іван-царевич.

– Я не кінь, – мало не заплаче Кугут. – Я півень!

– Уявляю, як би він хвацько тримався на коні.

– Кощій кліщем уп'явся мені в шию. Скинь його, друже!

– А звідколи я став тобі другом? Ще вранці ти відняв у мене сніданок.

І кіт знову взявся умиватись.

Кинувся Кугут до кабанчика Проші. Проша лінкувато плямкав біля корита.

– Друже, виручай! Скинь Кощія з мене.

Проша подивився на півня й сказав:

– А пам'ятаєш, як ти катався на моїй спині? Нехай і Кощій покатається на тобі.

До курочки Коко й цапа Мефодія збентежений Кугут уже не звертався. Адже їм також насолив і допомоги більше ні від кого не чекав.

Знесилений, упав посеред двору й захрипів.

Кощій розправив задерев'янілі плечі й прорік:

– Ухоркався? Щоб знав, як ображати друзів.

На ганок вийшов заспаний дід Савка й запитав:

– Що тут за переполох? Ану гайда всі на сідало!

Побачив півня, який розпластався на землі.

– А тобі, розбишако, потрібне персональне запрошення? Чи хочеш почубитися зі мною на сон грядущий?

Та півень навіть не ворухнувся.

– Гм, – сказав Савка і підійшов. – А це що за проява сидить на тобі? А, липовий сучок. Як ти на Кугуті опинився?

«Я не сучок, – хотів крикнути Кощій. – Я Кощій, хоч і виструганий з липи!»

Та Савка міцно вхопив його за дерев'яний поперек і сказав:

– Зробив же на свою голову! Ця проява мало не занапастила мого чорного красеня.

Сказав і закинув сучок на погрібник. Потім нахилився до півня:

– Вставай, Кугутику. Я не серджуся на тебе.

«І це за те, що я врятував повнісіньке відро ягід?
– насварився з погрібника ображений Кощій. – Яка людська невдячність!»

БУДЬ МЕНІ ДРУГОМ

Стара, скошена в двір хвіртка трохи відхилилась, і дзвінкий дитячий голос бадьоро сповістив:

– Діду, зустрічайте дорогого гостя!

У дворі настобурчений чорний півень саме азартно чубився з бородатим цапом, і на «дорогого гостя» ніхто не звернув уваги.

Хлопець посопів, стежачи за поєдинком, потім підняв зі стежки камінець й пожбурих його в забіак.

– Ану, киш!

Поцілений камінцем, півень невдоволено забулькотів, зриваючись на крик, але відступив. Цап же нагнув голову й посунув на хлопця. Той хряпнув за собою хвірткою.

Цап став під хвірткою й подивився у щілину на вулицю.

– Діду, де ви там? – крикнув малюк. – Проженіть Мефодія!

Раптом хвіртка сама собою відхилилась і тріснула цапа по носу. Петрусь притьмом зачинив її знову.

– Щоб знав, – сказав він і побіг у кінець паркана, де розхитані дошки ледь трималися купи. Щоб паркан не впав, його підтримував міцним плечем ошатний бузиновий кущ.

– Все’дно перехитрую тебе, Мефодію! – заявив хлопець. – Бо ти не бачив кіна про розвідників. А я вчора бачив.

Знизу він смикнув блаженку дошку й спритно пірнув у дірку. Як справжній розвідник дошку потім притулив на місце. Поза густою бузиною, поза хатою, яка низьким вікном позирала в сусідів город, вибрався до зеленого погрібника. Над погрібником, ледь не торкаючись його порослої споришем спини, розвісила розкішну крону стара шовковиця.

Малюк задер голову, і його очі заблищали: крона аж чорніла від ягід і метушливих шпаків, які зграйкою щебетали в листі й збивали ягоди на землю.

Хлопець вмить забув про діда, про цапа, який все ще стояв під хвірткою, й хутко подерся на шовковицю. Потривожені шпаки захурчали вгору, покружляли над шовковицею, подивилися, яку гілку вподобав малий ласун, і з галасом опустилися на іншу, таку ж рясну й звабливу. Потім вони так осмілилися, що вже пурхали майже поруч з малюком, який встиг замурзатися солодким фіолетовим соком мало не по самі вуха. А замурзаний ласун, весело поглядаючи на метких пташок, нараз уявив себе безстрашним космонавтом. І сидів він уже не на шкарубкій, твердій гілляці, а в зручному кріслі потужної сріблястої ракети, осяяній привітним сонцем. Сидів точнісінько в такій ракеті, що стоїть у нього вдома на полиці.

– На старт! – лунає команда. На прощання безстрашний космонавт махає рукою здивованому цапові Мефодію, який вискочив на погрібник, шле повітряний поцілунок шалапутному півневі, що злетів кабанчикові на спину, і вигукує, як колись вигукнув Гагарін: «Поїхали!»

Хлопець рвучко тягне на себе якусь ручку, аби підняти «ракету» вище шовковиці разом з її ненажерливими шпаками, над дідовою присадкуватою хатою, аби злетіти вище сусідської тополі, що гострою верхівкою хоче дістати сонце...

Сучок тріщить, і невдачливий «космонавт», задерши ноги в апельсинових сандалях, покотився, наче м'яч, по звислій широкій гілляці й шелеснув на погрібник, у м'який спориш, злякавши цапа.

– Забився? – над вухом у хлопця проскрипів чийсь глухий голос.

– Анітрохи. Наче на парашуті спустився, – відповів той і сів. – Тільки лікоть здряпнув.

– Падаєш, мабуть, не вперше?

– Звик. Удома падав із каштана, коли зривав цвіт, з бабимотриної берези, куди лазив подивитися пуцьверінків, недавно з дідатимофійової черешні...

Сказав і заозирався:

– А з ким я розмовляю?

Ніде нікого; тільки з картопель витріщився цап Мефодій.

– Ти що, Мефодію, забалакав як людина? – підхопився на ноги хлопець. – Чи я все-таки трохи забився? А мо', занадто надивився мультиків?

– Це я з тобою розмовляю, – почувся десь поруч, зі споришів, той же скрипучий голос.

Хлопець так закрутив туди-сюди головою, що, зашпортавшись, знову впав у спориш.

– Обережно, не придави. Я стою біля твоєї правої руки.

Мов ужалений, хлопець відсмикнув руку. Збоку, біля себе, побачив малюсінького чудернацького чоловічка, який сховався за споришеву стеблину, наче за дерево.

– Ти хто?

– Кощій. Хоч і не залізний, – виступив з-за стеблини чоловічок.

Хлопець зрадів:

– Ти – лісовий страхопуд? З якого мультика?

– Ні з якого мультика страхопуд, а Кощій. Учора дід Савка вистругав мене ножиком з липового сучка.

– Дід Савка? Учора він ввечері запрошував мене до себе, обіцяв почастувати лісовою малиною. «Зустріну, казав, як дорогого гостя».

– Запізнився ти. Савка подався до такого ж кульгавого, як сам, ще старішого діда. Поніс йому гостинця.

– До діда Тимофія? – скрикнув хлопець. – А я навіть встав раніше, щоб отримати більше гостинців. Тебе можна взяти в руки, аби краще роздивитись?

– Візьми, якщо не боїшся. Бо я був мало не до смерті налякав чорного Кугута.

Тільки взяв чоловічка, як до хлопця знову посунув цап. Малюк підхопився й – шасть за шовковицю.

– Якщо чесно, я теж Мефодія побоююсь, – зізнався Коцій. – Цілий ранок ховаюсь у спориші. У Мефодія, мабуть, сверблять роги.

– Це Кугут навчив його битися. – Хлопець виглянув з-за стовбура. – Хе, а куди цап подівся?

– На погрібнику – де ж йому іще бути? Скубе травичку.

Хлопець виступив з-за стовбура.

– Ніде не бачу. Як крізь землю провалився. О! Півень на ганку, хоче щось відняти в ката. А ти хочеш шовковиці?

– Не знаю. Ніколи не куштував. І взагалі я не хочу їсти.

– І справді, хіба ти будеш їсти, якщо ти дерев'яний? А я ось ніяк не наїмся.

І хлопець зірвав запахущу ягоду. Тільки підніс до рота, як хтось його штовх у спину! Хлопець обернувся й остовпів. На нього весело шкірився цап Мефодій!

Перше, що спало хлопцеві на думку: тріснути сучком рогатого по лобі. Він уже підняв руку, як

раптом цап, зробивши великі очі, став дибки, затим відскочив убік і дременував за шовковицю. Туди, звідки з'явився.

За мить цап майнував повз погрібник і налетів на півня, який зібрався кукурікнути. Налетів і загнав його на тин.

– Що з ним? – кивнув на цапа ошелешений малюк.

– Мене злякався, – проскрипів у кулаці Кощій. – Згадав, либонь, про вечірній переполох. Ех, і чому я цілий ранок ховався від нього в спориші?

– Овва! – вигукнув хлопець. – А ти й справді страхопуд. Ти мені сподобався. Я Петрусь. Можна, я зватиму тебе Кощійком?

– Як гарно. Я і є Кощійко.

– Тоді будь мені другом.

– Охоче б. Та чи надовго? Пограєшся до вечора і викинеш на смітник, як викинув мене старий Савка. Проміняв, бачся, мене на розбишаку півня.

– Ніколи! Я не дід Савка. На нашій вулиці лише я маленький хлопець, а всі сусіди – старі діди або баби. Навіть погратися ні з ким.

– І я один, – ворухнувся Кощійко в Петрусовому кулаці. – Аж самому страшно, що я один такий на цілім світі.

– Удвох тепер нам буде веселіше. Хоча, – прояснів Петрусь, – чому лише вдвох? Учора в мене з'явився перший справжній друг. Ходімо, познайомлю.

ШПАЧОК

М'якою стежкою шелестить тихохідна «Дельта». Легка й весела, мов бджола. Точнісінько така, як у тата, на якій він щодня їздить на роботу до містечка.

Насправді стежкою диркотить не весела «Дельта», а малий веснянкуватий Петрусь. Просто цього разу хлопець уявив, що легко мчить на татовому драндулеті.

Отож шелестить «Дельта», тобто Петрусь, поміж лапатими стеблами молодії картоплі, спритно перескакує через високий обніжок і, задерикувавши, пірнає в пахучу гущину вишневого саду.

– А ось, Тимофію, й відгадка нашої головоломки! – зрадів дід Савка, який смикав ошатну черешню за гілку, наче за чуба.

– Сама прибігла, – відгукнувся дід Тимофій з другого боку черешні.

– Яка відгадка? – загальмував «драндулета» здивований Петрусь.

– А така, – відпустив Савка гілку. – Топчемся вдвох з дідом круг черешні й гадаємо: як обірвати ягоди, що рясніють у вершечку? Долізти туди не доліземо, а ламати дерево заради якоїсь миски черешень дуже не хочеться.

– А знизу, либонь, шпаки обнесли. Жодної ягоди не минули, – додає дід Тимофій з другого боку. – На дітей не звернеш, бо на нашій вулиці їх немає. Хіба що чужаки заскочили?

– А я? – образився хлопець. – Ви що, діду, забули, що я живу на нашій вулиці?

– І справді, – здивувався Тимофій, – забув. Це, мабуть, тому, що ще не застукав тебе на черешні. Та й Тимоха більше не приносить у зубах сандаля.

– Хе, – засміявся Петрусь. – Тепер, діду, я став прудкіший. А з Тимохою я вчора подружив. Біжу з ним погратись, бо вас, діду Савко, вдома не застав.

– Я ждав-ждав тебе, – присів Савка на тугий оберемок сіна, либонь, припасений для цапа. – А тоді надумав провідати діда Тимофія з бабою Ксенею, скоренько віднести їм лісового гостинця.

– А мені залишили на обід? – перебив Петрусь. – Бо зараз наївся шовковиці од пуза.

– Аякже, піввідра залишив! Прийшов, а баба Ксеня каже: «Малина є, от би ще черешень нарвали. Як наварю вареників – за вуха вас не відтягнеш!»

– А ти, Петрику, – підступив Тимофій, – любиш вареники з черешнями?

– Ще й як! З'їм більше від вас обох, бо ви діди — беззубі, як моя прабаба Дуня.

Від сміху діди аж закашлялись.

– Тоді тримай сю торбинку, малий шпачок, – Тимофій почепив хлопцю через плече лавошню торбинку, – й шуруй угору. Не зірвешся?

– Я звик, – похвалився Петрусь. – Удома падав з каштана, з бабимотриної берези падав і з вашої черешні... теж. А сьогодні злетів, наче на парашуті, з дідасавчиної шовковиці.

Обидва діди почухали в себе за вухом.

– Ви не бійтеся, – заспокоїв їх Петрусь. – Я натр... натренувався так, що тепер не страшно. Тільки потримайте мого друга, поки нарву.

Дід Тимофій взяв дерев'яну фігурку.

– Що це?

– Кощійко. – Петрусь подряпався на черешню. – Дід Савка вистругав з липового сучка.

Уже згори, звично осідлавши, мов шпачок, гілку, спитав:

– А де ваш Тимоха?

– Мабуть, сховався десь від спеки. У холодок.

За якийсь час з торбинкою, обтяженою ягодами, хлопця підхоплює на руки розімлілий від спеки Тимофій.

– Вистачить на вареники? – спитав Петрусь.

Дід узяв торбинку, виважив у руці.

– На всю нашу вулицю вистачить.

– Там, у самому верхку, не дістав. Нехай шпакам.

– Нехай.

– А тепер віддайте мого друга.

– А, липового сучка? – лапнув дід по кишені штанів. – Ось...

– Він що, з вами посварився? – погладив хлопець фігурку.

– Ні, мовчав, як риба, – позіхнув дід.

– А навіщо сховали його в кишеню?

– Щоб не втік, – примружився Тимофій. – Доки ти обривав черешні, я трохи задрімав.

Петрусь подивився на стежку, де раніше лежав оберемок сіна.

– А куди зник дід Савка?

– Покульгав додому. Віднесе цапові сінця й повернеться на вареники. Раз у Савки немає своєї баби, то хто його почаствує?

– Я першим побіжу, бо скучив за Тимохою. – І залопотів до Тимофійової хати.

Петруся пес почув від самих воріт і з радісним гавканням кинувся йому навстріч.

– Звалиш мене з ніг, – сміявся хлопець. – Годі, годі! Ось познайомся з нашим новим другом, – підсунув під носа Кощійка.

Пес обнюхав Петрусеву руку з дерев'яним чоловічком, сів на задні лапи й сказав:

– Гав!

– Що це означає? – присів біля нього хлопець. – Кощійко тобі сподобався?

Тимоха лизнув руку разом із Кощійком.

– Авжеж. Він справжній Кощій. Не з мультика, а виструганий з липового сучка.

Вузенькою піщаною вуличкою, якраз попід дідовим двором, поважно прочалапала качка з довгою вервечкою галасливих каченят. Почалапали до ставка.

Петрусь і пес Тимоха провели їх зачарованим поглядом.

– А ми чого смажимося на сонці? – вигукнув Петрусь. – Гайда до копанки!

– А вареники хто їстиме? – крикнув навздогінці дід Тимофій. – Баба поставила вже каструлю до вогню!

– Ми тільки скупнемося! – долинуло з-за розгойданих зелених соняшників.

БІЛЯ КОПАНКИ

Копанка ще здалеку, – ген за дідовим городом, за скошеним лужком з копицею сіна, – звабливо зблиснула. Зблиснула з-під зеленої парасолі тоненької вербички – наче загублена перлінка.

Копанка неглибока, вода в ній чиста й прозора, а пологі береги деінде поросли лепехою й очеретом.

Саме сюди Петрусь залюбки бігає купатися.

Коли прибіг з Тимохою, біля копанки на барвистих махрових рушниках уже засмагало двоє стрижених незнайомців. Незнайомці були хіба що трохи старші від Петруся.

– З якого мультика вискочив ти, замазуро? – спитав бідовий хлопчак, смаглявий, ніби циганча. Другий хлопчак, пухкенький мов свіжоспечений калач, єхидно захихикав.

– Ні з якого я мультика, а з дідового садка, – відповів Петрусь, ніскільки не образившись. Навіть усміхнувся, бо згадав свою розмову з дерев'яним другом.

– З чийого садка? – звівся на лікоть хлопчак, схожий на пухкий калач.

– З дідатимофійового. – Петрусь зняв майку, сів на траву роззуватись. – Черешня там така висока! А хіба що?

Незнайомці проковтнули слинку й переморгнули між собою. Раптом циганча як підхопиться:

– Він ще й питає «хіба що»? Потайки заліз у чужий садок...

– До старого діда, – й собі скочив на ноги Калач.

– Мабуть, самотнього й недужого...

– З оцією безпритульною псиною, – вказав Калач на Тимоху, який висолопив язика й дивився на незнайомців.

– Яку поставив на шухері...

– А сам безжально обпатрав, може, єдину дідову вишню, залишивши його без цілющого компонта...

– А може, й вареників, – облизнувся Калач.

– Коли втік, то, мабуть, ще й розчахнув її!

– Не роззувайся, капоснику! – прикрикнув Калач.

– Зараз поведемо тебе до діда на покару...

– Якщо не покажеш нам оту нещасну, обпатрану тобою вишню! – закінчило циганча й вичікувально подивилося на Петруся. Калач відвернувся, за тискаючи від сміху рот.

– Скупаємось й самі підемо до діда, еге ж, Тимохо? – відповів ніскільки не збентежений Петрусь. – Ви, хлопці, мабуть, надивилися поганих мультиків. Не поведу я вас до черешні. Обірвав усю бабі Ксені на вареники. Баба вже поставила їх до вогню.

Хлопець поклав Кощійка у сандаль, сандаль накрив майкою.

– Тимохо, за мною! – не оглядаючись на незнайомців, поліз у воду.

Ті стояли на березі копанки й ошелешено чухали потилиці.

– Слухай, як тебе... – згодом озвалось циганча.

– Петрусь. – Вкупаний і свіжий, наче огірочок після дощу, хлопець вискочив на берег. Тимоха теж набігався біля води, приліг на траву.

– Подружитися з нами хочеш?

Петрусь замружився, підставляючи сонцю лице, плечі. Повагом сказав:

– Як наїмся вареників, тоді, може, й подружуся.

Він викрутив трусики, надів майку. Нагнувся до сандалів і застиг.

– А де... Кощійко?

– Оцей гномик? – вийняло з-за спини руку циганча. – Давай обмінюємось.

– На вареники, – докинув Калач.

– Ти збігай до діда, а ми почекаємо. Бігти ж недалеко.

– Тимохо, – сказав Петрусь, – виручай. Кощійко потрапив у біду.

Тимоха підхопився на ноги, подивився на незнайомців.

– Пішов геть! – замахнулось циганча. За мить воно дуже пошкодувало, що так необачно образило пса.

Переляканий Калач не біг, а наче котився лукою.
Схлипуючи, за ним лопотіло циганча.

– Хлопці! – крикнув навздогін Петрусь, піднявши з землі Кощійка, – А рушники? Забули свої рушники!

Більше не зустрівачав незнайомців біля копанки Петрусь. Мабуть, вони знайшли інше місце, де можна скупатись і позасмагати.

СЮР...ПРИЗ

Наївся Петрусь вареників, а два приховав для Тимохи.

– Ходімо тепер до мене, – сказав дід Савка. – Почастую малиною, яку приберіг тільки для тебе. А ще одержиш маленький сюрприз.

– Ягід я наївся од пуза, – погладив себе по животу Петрусь. – А сюрпризи я люблю, хоч і маленькі.

Дід Савка живе через хату, за Петрусем. Тільки з другого боку.

Вулицею дід іде попереду, а хлопець задкує слідом. Задкує, бо тихцем частує вареником Тимоху. Відщипне шматочок і кине, відщипне й кине, а пес ловить на льоту.

– Чи ти варениками годуєш пса? – оглянувся Савка. – Побачила б баба Ксеня.

– Не побачить, – сміється Петрусь. – Я б і Кощійка почастував, так він вареників не їсть. Взагалі він нічого не їсть, бо дерев'яний.

– Гм, – усміхається дід Савка. – Учора я розсердився на Коштя. Він мого Кугута мало не на смерть загнав, мов коня. Я не знав, що Кошій припаде тобі до душі. От і викинув його на погрібник.

– А з ким мені дружити, коли на нашій вулиці немає хлопців? – пішов поруч з дідом. – Тепер у мене двоє вірних друзів.

– Заходь, – прочинив дід хвіртку. – Будеш дорогим гостем.

– Уже був, – відказав Петрусь. – Так мене зустрів цап Мефодій. Ви заходьте перший.

– Як правило, першим пропускають гостя, – сказав Савка. – Раз так, то зайду. А цапа я припнув на лужку. Нехай не толочить картоплю.

– І правильно. Бо, знай, тільки чубиться з півнем. – Хлопець пропустив у двір Тимоху, причинив хвіртку. – Показуйте швидше мій сюр...

Тут хвіртка раптом відчинилась і наздогнала Петруся, що загаявся.

– ... приз, – закінчив він, потираючи забите місце.

– Приз, – дід так дочув останнє слово, – швидше не тобі, а твоєму другу.

– Тимосі?

– Іди сюди, стоїть на ослінчику.

Петрусь підбіг і сплеснув руками:

– Воронько! Кінь для Кощійка!

– Еге ж, – сказав Савка. – Нехай їздить на коні, а не на моєму півневі. Якщо Кощій такий вдатний вершник.

Удома Петрусь поставив дерев'яного коника на низенький столик біля канапи, а на коника примостив Кощійка. Помилувався й собі приліг на канапі, бо набігався за день, зморився. І перш ніж пори-

нув у легкий щасливий сон, Петрусь встиг побачити, як Кощійко на прощання помахав йому рукою. Потім над Вороньком майнув його довгий чорний плащ, і вже здалеку долинув глухий цокіт копит.

ДОПИТЛИВИЙ КІТ МИРОН

Якось кіт Мирон пішов назирці за Петрусем.

«І чого він бігає до старого Савки, – думав кіт, – коли поруч живе такий же кульгавий дід Тимофій?»

Петрусь підійшов до знайомої хвіртки й крізь щілину заглянув у подвір'я. Кіт принишк за великим лопухом, що вимахав під парканом. Посидів, доки за хлопцем не рипнула хвіртка.

Потім стрибнув на паркан і подивився, що може бути цікавого в дідовому подвір'ї? Цікавого не було нічого, бо все живе сховалося від спеки хто куди міг. Ніде не було й старого Савки. Тільки чорний півень спрагло пив з відра воду й косував на Петруся, який сторожко ступав стежкою. Ступав мимо півня, повз згорблену хату з низеньким ганком. Скрадався до садка, який під палючим сонцем опустив гілки.

До старого Савки кіт Мирон ніколи не ходив – не мирив з його рудим Мартином. Про котів дід би так сказав: не зійшлись характерами.

«Невже і Петрусь не мирить з Мартином, як недавно не мирив з Тимохою? – міркував кіт Мирон. – Інакше б не скрадався так обережно до садка. І що він знайшов цікавого в тому садку?»

Згори кіт ще раз окинув поглядом прибите спекою подвір'я й ніде не нашттовхнувся на рудого недруга.

«А чому б мені не дізнатися, що робить Петрусь в дідовому садку? – вирішив Мирон. – Адже я не боягуз, і в разі чого прудкіше за мене ніхто не бігає на нашій вулиці».

Так подумав Мирон і зістрибнув з паркана на землю. Мирон був кіт розумний, тому спершу простежив, чи буде все гаразд з Петрусем.

Хлопець благополучно дістався до шовковиці, поляпав долонею по стовбуру.

«Ну от, зараз подереться до шпаківні. Буде дивитись пущьверінків», – здогадався кіт і собі рушив слідом.

Як ішов, то по лівий бік його вуса чорний півень дзьобом цідив проти сонця воду з відра. Кіт взяв приклад з Петруся й також тихенько чалапав гарячою стежкою. Правим вусом наслухав найменший шурхіт і найтонший запах.

Він ступав м'яко й сторожко, щомиті був готовий до нападу свого недруга Мартина.

Та Савчиним котом ніде не пахло. Він уже хотів розслабитись, як тут же зрозумів, що припустився жахливої помилки.

Небезпека чигала звідти, звідки він не чекав. Цап Мефодій якраз вискочив нізвідки. Але Мирон так хвацько від нього шкрябнув, що цап аж остовпів. Цього було досить, щоб на Мефодія ззаду налетів півень.

Нажаханий кіт одним махом здолав відстань від погрібника до шовковиці, з розгону стрибнув Петрусеві на плечі, з плечей на стовбур і спритно пошамотів у самісінький вершечок шовковиці.

Хлопець сам не зчувся, як опинився поруч з Мироном! Учепилися удвох за гілку та як заверещать! Шпаків з шовковиці наче вітром здуло.

На гвалт із хати вийшов дід Савка. Подивився на шовковицю, на чисте, без жодної хмарини небо й прорік:

– Сьогодні неодмінно буде горобина ніч.

А рудий Мартин, зморений спекою, спав на погрібнику, в тінистому спориші. Ще сонний, виліз із зелених джунглів і лінкувато посунув до відра попити водички.

АГОВ, КОЩІЙКУ!

Петрусь спить, а я стовбичу на столі, наче пам'ятник на порожньому майдані. Піді мною нудиться баский кінь Воронько. Він так і рветься на волю, де сонце, високе небо й запахущі луки. Я теж хочу мчати луками, полями швидше вітру. Мчати за тридев'ять земель, в невідоме царство.

Той, хто народжений для подвигів і слави, не може всидіти в душній, тісній кімнаті. Але хто покличе мене, розбудить від важкого сну, звільнить від його липкої павутини?

Так думав дерев'яний Кощійко у своєму неспокійному сні. Думав на дерев'яному коникові Вороньку, що також дрімав. Дрімав на низенькому столику біля вікна, за яким квітло літо.

Кощійко спав і не чув, як до кімнати заскочив кіт Мирон і шаснув під канапу.

– Начувайся, вусатий злодюжко! – насварилася на нього ціпком прабабця Дуня.

– Начувайся! – насварилася маленька Ганнуся. Від їхнього крику Кощійко прокинувся.

Прабабця глянула на Петруся, який спав на канапі, й тихенько вийшла.

– Вилазь, – почув кіт чийсь скрипучий голос. – Ціпок пішов.

«Прокинувся Петрусь? – подумав кіт. – Та голос не його».

Він обережно визирнув із схованки.

– Це ти до мене заговорив? – спитав вершника, якого освітили скісні промені сонця. – Стрибай додолу!

Вершник здибив коня й легко скочив на підлогу.

– Так і грає піді мною Воронько! – похвалився.

Мирон виліз з-під канапи.

– Тебе, мабуть, Петрусь запросив у гості? – Кіт з цікавістю обійшов дерев'яного вершника, обнюхав його. Кіт не здивувався незвичному гостеві, бо пам'ятав про мальованого пса Тимоху.

– Ти пахнеш лісом і малиною, – сказав.

– Дід Савка знайшов мене в лісі, коли ходив по малину. А Петрусь — мій друг, – відповів Кощійко.

Він теж з цікавістю об'їхав великого, мов гора, вусатого кота.

– Чому ціпок ганявся за тобою?

– Не ціпок, а прабабця Дуня, – насурмонився кіт. – Подумала, що це я поцупив з комори сало.

– Не ти?

– Я люблю манну кашу й молоко.

– Якщо не ти, то хто?

– Тріщизуб! – настовбурчив вуса кіт Мирон. – Брудний нахабний щур.

– Такий страшний, як Змій Горинич?

– Де там! Трохи більший за мишу. Але тобі може здатися велетнем.

– Я Кощій! – вибухнув гнівом вершник. – Я приборкав навіть півня Кугута!

– Я теж би упорався з Тріщиzubом, – відказав кіт. – Але Тріщиzub — хитрий і підступний. Його так легко не виманиш на відкритий поєдинок.

Він зітхнув і додав:

– Так хочеться довести прабабці Дуні, що я не злодій. Злодій – Тріщиzub!

– Ти благородний кіт.

– Бачу, я зустрів справжнього лицаря. Допоможеш повернути мені чесне ім'я?

– Нарешті! – вигукнув Кощійко. – Нарешті я вирушу в похід. Набридло тут стовбичити, мов пам'ятник. Показуй дорогу до лігва страшного звіра!

Кощійко знову здибив коня.

– Зачекай! – зупинив зраділий кіт. – А спис? Без списа ти не здолаєш Тріщиzubа.

– Справді, – присадив коня вершник. – Звитяжець повинен мати грізну зброю.

– Візьми. – Кіт Мирон подав тоненько заструганий Петрусів олівець. – Спис якраз по тобі.

– Начувайся, Тріщиzubе! – помахав списом Кощійко. – Де його кляте лігво?

– В нірці, за дубовою боднею.

– Уперед! – подалися вони до комори.

У коморі було темно, пахло пилом і старим мотлохом. Кощійко задер голову й струснув застояне повітря:

– Апчхи!

– Тихіше, – прошипів кіт Мирон. – Налякаєш Тріщизуба.

Він підвів Кощійка до нірки.

– Ось тут, – сказав. – У Тріщизуба добрий нюх: ніяк його не підстережу.

Кощійко зліз з коня, заглянув у нірку, як у печеру.

– Те-те-те, – проскрипів. – У цім смердючім підземеллі не розгуляєшся, не промчишся на Воронькові. Ні сонця тобі, ні високого неба й запахущих луків. Не збадьорять трав'яні музики. Тут морок...

– Ти що, злякався? – захвилювався кіт. – Я думав: ти справжній лицар!

– Нітрохи не злякався! Просто я романтичний лицар, що мріяв про красивий поєдинок. Що ж, візьмусь і за чорну роботу. Лиш би повернути тобі чесне ім'я.

– Ти тільки викури Тріщизуба з нори, – підбадьорив кіт. – А тут я сам з ним справлюсь.

– Тримай коня. Як не повернуся, нехай Воронько прислужиться тобі...

Увечері, коли в хаті засвітилися вікна, кіт Мирон запросив старого пса Тимоху, пригостив манною

кашею. Поки Тимоха їв, кіт захоплено розповідав про безстрашного Кощійка. Дарма, що він маленький і тонкий, а викурив-таки з нори нахабного Тріщизуба! А він, Мирон, уже сам здолав його у відкритому поєдинку.

– Так дерев'яний друг допоміг мені повернути чесне ім'я, – закінчив розповідь кіт Мирон.

– А де наш друг Кощійко? – спитав Тимоха.

– Не повернувся. Зостався лиш його кінь Воронько.

А Петрусь так і не дізнався, що сталося з Кощійком. Він подумав, що його дерев'яного друга взяла сестричка Ганнуся і десь загубила.

Хлопець сподівається, що одного разу Кощійко примчить на коні Воронькові й неодмінно розкаже про свої неймовірні пригоди.

ХЛОПЧИК-СОНЯХ

Оповідання

АВАРІЯ

З розквітлої яблуневої гілки в небо піднялися три вертольоти. Один вертоліт полетів ліворуч, другий праворуч, а третій...

Куди полетів третій вертоліт, бачив пес Лапко. Набігавшись за довгий весняний день, він приліг подрімати під старою яблунею.

Коли чує: над головою прогув вертоліт. Лапко прокинувся і бачить, як садовою стежкою на город, де мама з бабусею садять картоплю, то-рохкотить машина. Не порожняком, а з великою пляшкою води!

Вертоліт летить низенько, над самісінькою стежкою. Якраз навстріч машині з пляшкою води.

Лапко звівся на ноги, щоб гукнути: «Стережись!»

Тільки сказав: «Гав!», а вертоліт з водієм машини лобами – буц!

Попадали обоє на стежку і сопуть.

А мама з городу:

– Не забився, Дмитрику?

– Аварія! – кричить Дмитрик. – Я збив хруща!

І сміється.

ДМИТРИКУ НАСНИВСЯ ТАТО

Уранці, коли час було вставати, Дмитрику наснився тато. Ніби сидить тато на ґанку, проти сонця, яке за тополею купається в червоній хмарі, й з руки годує ластівку. Оту, що живе в них під стріхою.

Дмитрику чудно, що тато годує ластівку. Не голуба і навіть не горобців, від яких нема відбою, а гострокрилу ластівку. Адже вона ніколи не підлітала до ґанку, коли Дмитрик сипав курям зерно. Зате горобці налітали цілою зграйкою. І сусідів голуб якось сів на перильце ґанку.

Ластівка ж любить сидіти на електродротах. Дроти тягнуться від хати до стовпа, що височів за парканом. Цими дротами хата наче тримає стовпа за фарфорові вуха, аби він не перебігав вулицю.

Напровесні, коли проклюнулися з-під снігу веселі струмки, на radoщах хлопець вискочив із двору й ледь не потрапив під прудкі колеса. Якраз мимо двору пролягає сіра асфальтівка до містечка, і по ній безугаву снують автівки.

У сні Дмитрик стоїть з нерозлучним Лапком і дивиться на тата, який годує ластівку.

«Тату, дай і мені погодувати ластівку», – хоче сказати хлопець і простягає руку. Хоче сказати й не може, бо на ґанку тата вже немає. Нема й ластівки – тільки крилами майнула проти сонця.

«Прокидайся, синку!» – розплітає сон, наче тополину павутинку, лагідний голос.

Дмитрик розплющується й бачить над собою схилену маму. У неї з-за плеча проміниться яскраве сонце.

– На роботу йду раніше, бо зламався велосипед, – каже. – А тебе знову відведу до баби Соні.

Знову до баби Соні. А що вдієш? Ось уже півроку, як тато поїхав у далеку подорож. На такому ж самоскиді, якого Дмитрику подарували на день народження. Тільки на великому самоскиді, бо тато – шофер.

Того дня, як тато поїхав, Дмитрик гостював у свого двоюрідного брата, який живе у містечку.

Хлопець часто запитує: «Чому тато так довго не повертається додому?»

Тоді мама гладить його по голові й каже: «Тато поїхав туди, де зимує наша ластівка».

А баба Соня нічого не каже. Тільки сумно зітхає й крадькома витирає сльозу.

Вже давно прилетіла до їхньої хати ластівка, а тато й досі не повернувся з далекого рейсу. І де лежить та таємнича країна, що не відпускає його до Дмитрика?

У селі дитсадок розпався, бо нікого туди водити. Всі діти перебралися до містечка.

От і змушений Дмитрик днювати у бабусі, доки не забере мама.

Хлопець розчумлюється після сну й перепитує:

– Як він зламався? Адже увечері ще їздив!

– Увечері їздив, а щойно зламався, – зітхнула мама. – Від'їздив, либонь, своє.

Дмитрик підхоплюється з ліжка, швиденько вдягається й вискакує надвір.

– Педаль відпала, – присів біля велосипеда. – Швидше б приїхав тато!

– Ходімо, – мама бере його за руку. – У бабусі поснідаєш.

І Лапко вже тут як тут.

Баба Соня живе на цій же вулиці. Тільки в кінці села. Біля отого кряжистого дуба, під яким чекають на якусь попутку дві тіточки. Разом з ними поїде і мама.

Тільки хлопець побачив знайомий паркан із вишнями, що перехилилися на вулицю, тут же висмикнув руку з маминої долоні й залопотів наввипередки з Лапком до прочиненої хвіртки, приказуючи:

– Бабцю Соню, я не соня, а маленький сонях!

Це тато навчив. Ще до того, як поїхав у далеку мандрівку.

Дмитрик охоче йде до бабусі тому, бо йому більше ні з ким гратися. Мама боїться залишати його одного вдома, бо ще малий: до школи піде наступного року.

Баба Соня почула його голос і з'явилась у хвіртці.

– А що ви зварили мені на сніданок? – спитав хлопець, як зайшов у двір. Знову геркулесову кашу?

– Ні, – усміхається бабуся. – Зварила хитрий борщ.

– А чому він хитрий?

– Бо сховався в каструлі під кришкою і думає, що Дмитрик його не знайде.

– Це він даремно так думає, – бадьоро каже хлопець. – Від мене не сховається, коли я голодний.

Після сніданку Дмитрик заходився клопотатися біля своєї іграшкової машини. Перевірив, чи справні колеса – зламався ж мамин велосипед, чи вистачить в баках бензину для далекої мандрівки.

– Поїдемо до тата, – сказав Лапкові. – Розкажемо, як ми скучили за ним.

Дорога до тата пролягає через бабусин город. Далі городу Дмитрик ще ніколи не «їздив».

Попереду біжить Лапко, за Лапком — Дмитрик, за Дмитриком торохкотить самоскид, прив'язаний до мотузки. Вгріта стежка в'юниться поміж дрібними кущиками картоплі і тоненькими пагінчиками соняхів, які виткнулися з землі.

Дмитрик біжить, і легенький вітерець лагідно обіймає його за плечі, а сонце обцілює його, наче мама, ласкавими променями.

Нарешті стежка випурхнула на зелений моріг і спинилася, ніби зачарована. Спинився й Дмитрик. Тільки Лапко ще трохи пробіг навмання, а потім закрутив туди-сюди гострою мордочкою: нумо, Дмитрику, наздоганяй!

Лапкові, бач, невтямки, чому раптом спинився хлопець. А хлопця вразили неосяжний голубий простір і зелена розлогість луків. У глибині луків паслися маленькі, наче квасолини, корови та близенько мрів, повитий серпанком, ріденький гайочок.

«А може, там і лежить таємнича країна, до якої поїхав тато?» – подумав Дмитрик.

Таємнича країна аж дзвеніла від пташиного щебету й лункого зозулиного «ку-ку». Ніби манила Дмитрика до себе.

Але та країна і страхала. Збоку, за свіжими прокосами у траві, біліє піщана доріжка. Веде вона якраз до гайочка.

Лапко не витримав і підбіг до Дмитрика.

– Поїхали, – сказав хлопець і смикнув за мотузку самоскида.

Чим ближче він підходив до щебетливого гайочка, тим частіше стукало його серце.

Ось Дмитрик уже ступив на піщану доріжку, і та повела його до потемнілих від старості дерев'яних воріт. За ворітьми доріжка розсипала-

ся на безліч тоненьких, ледве помітних у траві кривих стежинок. Дмитрик несміло ступив на одну з них.

А Лапкові – воля!

Дмитрик ступав насторожено, а на нього зусибіч незмигтно дивилися незнайомі обличчя. Багато облич – з овальних фотографій і викарбуваних на камені.

Тут незвично гостро пахла згіркла трава, і, здається, по-особливому співали пташки.

Під вагою вражень хлопець трохи натомився й сів відпочити на лавочці під липою. Запорошений самоскид притулився до його ноги.

Крізь воружке листя дрібно сіється сонячне проміння, медово золотиться на бджолиних крильцях. Бджола описує коло в Дмитрика над головою й важко летить до калинового куща, що розрісся навпроти.

Хлопець простежив за нею. Бджола сяйнула крильцями й пірнула у зелений пошум листя.

Дмитрик задивився туди, де вона дзумить.

Та що це? Хлопець навіть очі протер кулачком.

Крізь тонке гілля до нього усміхнувся... тато!

З вигуком: «Тату!» Дмитрик зірвався з місця й відхилив віття.

Тато всміхався з фотографії. З такої самої, що висить у них удома, на покуті.

Хлопець не завважив, як золотиста бджола виплуталася з листя й тихо сіла йому на руку, що тримала гілку.

Помалу Дмитрик почав розуміти, як близько і як далеко лежить ота загадкова країна, куди поїхав від них тато. І безліч ображених дитячих «чому» кололи, наче гострі промені сонця, йому в маленьке збентежене серце.

... Стривожену бабусю до зомлілого Дмитрика привів Лапко.

ДМИТРИКІВ БРАТ

На городі баба Соня підгортає сапою картоплю, а біля неї крутиться на стежці Дмитрик.

– А що це за рослинка показує мені зеленого язичка? – питає бабусю.

Бабуся піднімає голову.

– Бурячок.

– А чому він показує мені язичка?

– Бо ще маленький і пустотливий, як і ти.

Присів Дмитрик біля другої рослини.

– А як звати цю рукату красуню?

– Кукурудза – по колінця в землю вгрузла.

– А чому по колінця? – перепитує хлопець.

– Бо кукурудза тільки спинається на ніжку.

А Дмитрик уже схилився над іншим стебельцем.

– А це що за карапузик, схожий на гномика?

Бабуся розгинає спину.

– Сонях. Він тобі як братик.

– Братик?

– Виросте такий же золоточубий, як і ти. Хочеш, розкажу про нього віршики?

– Хочу!

Бабуся перепнула косинку.

– Тоді слухай:

*Сонях, сонях-карапузик
В полі загубив картузик.
Всі питають карапузика:
Де посіяв ти картузика?
Сонях всім відповідає:
Мій картуз ще підростає.*

– А коли виросте сонях? – питає Дмитрик.

– Навідуйся до братика частіше і сам побачиш, який він виросте за літо.

Відтоді хлопець все частіше бігає на город.

– Бабусю, братик дістає мені до носа! – якось повідомив.

Іншого разу сказав:

– Ми рівні з ним!

А вчора навіть маму здивував:

– Він переріс мене!

– Хто? – спитала мама.

– Мій зелений брат-сонях! Як тепер мені його наздогнати?

– Старайся більше каші їсти та мені і мамі в усьому допомагати, – порадила бабуся.

І Дмитрик в усьому старається.

І росте собі потихеньку. Як його золоточубий брат- сонях.

ВУЛИЦЯ ПАХНЕ СОНЦЕМ І БЕНЗИНОМ

Дмитрик сидить на лавці під парканом і рахує машини, що пролітають мимо бабусиного двору.

Рахує він так. Коли машина проїде, хлопець зірве з вишні, яка перевисає гіллям через паркан, спілу ягоду й кладе її в рядок на лавці.

Він навіть не піднімається з місця, тільки простягає руку по ягоду, бо гілля нависає прямо в нього над головою.

Машини, мов мурахи, раз-по-раз снують по дорозі туди-сюди, – до гомінливого міста звідси зовсім близько, – і на лавці, збоку від хлопця, закривуляла брунатна гусениця, складена з вишень.

Дмитрик уже б збився з ліку, якби не додумався до цього: рахувати він умів лише до двадцяти.

З двору, що навпроти через дорогу, вийшла русява дівчинка з великою лялькою. Подивилася на хлопця й сіла на свою лавку.

Прошелестіла ще одна автівка. Хлопець зірвав вишню й поклав її в кінець брунатної гусениці.

- Що ти робиш? – спитала дівчинка.
- Рахую машини, – відповів Дмитрик.
- Багато нарахував?
- Півлавки.
- А скільки це?
- Іди подивися.

Дівчинка подумала й знову спитала:

– Можна, я прийду з Оленкою?

– Можна. Тільки швидше переходьте дорогу, доки немає машин.

Дівчинка притисла ляльку до грудей й побігла через дорогу.

Біля лавки присіла.

– І справді, уже півлавки.

– Ти на чому приїхала? – спитав Дмитрик.

– На машині. Я вчора приїхала до бабусі. А ти?

– Я живу на цій вулиці, а до бабусі ходжу в гості.

Твій тато — шофер?

– Ні. Мене привіз дядя Саша.

Мимо прошуміла автівка. В повітрі запахло бензиновим димком.

– А чому не тато?

– Він у лікарні, бо потрапив у... – дівчинка примовкла, пригадуючи незвичне слово.

– Аварію? – підказав хлопець.

Дівчинка зітхнула.

– Так.

– Мій тато теж, – сказав Дмитрик.

Дівчинка звелася на ноги, приголубила ляльку.

– А давай з'їмо твої машини, – показала на брунатну гусеницю з ягід. – Вони дуже злі.

– Давай.

Дмитрик і дівчинка сиділи на лавці під гіллястою вишнею, а мимо них раз-по-раз пролітали автівки, і вся сільська вулиця пахла літнім сонцем і бензином.

ЯК ДМИТРИК НАПОЇВ ХМАРИНУ

Бабця Соня така вигадниця! Не дасть Дмитрику бити байдики.

Хотів він тихцем гайнути з двору, а бабуся тут як тут:

– Куди це ти нагострив лижі? А йди-но сюди!

Ніяких лиж, звичайно, Дмитрик нікуди «не гострив». Літо ж. Хотів тихцем чкурнути на сусідню вулицю, до хлопців. Та від бабці хіба втечеш?

Дмитрик зітхнув і підійшов.

– Ану, голубе, поглянь угору, в небо.

Дмитрик подумав, що в небо, мабуть, злетів їхній невгамовний гусак Гоша, і задер голову.

– Що ти побачив? – спитала бабця Соня.

– Нічого, – розчаровано сказав хлопець.

– А крім «нічого», що ще?

Дмитрик покрутив задертою головою.

– Сонце. Таке сліпуче, що й дивитися не можна.

– А ще що? – допитувалася бабуся.

Хлопець глянув пильніше.

– А, бачу ще хмарину. Схожу на гуску, що біжить від сонця.

– А знаєш, чому вона біжить?

– Мабуть, крило їй припікає сонце.

– От! – чомусь зраділа бабуся, а Дмитрик подумав: «Чому тут радіти? Сонце так смалить, що все

довкола в'яне й ховається від нього. Хмарина й та біжить на край неба».

– Тепер ти знаєш, чому біжить хмарина, – сказала бабуся. – Якщо так, то спраглу хмарину треба напоїти свіжою водою. Щоб виросла вона у велику синю хмару.

– Як її можна напоїти? Я зробив би це охоче!

– От і добре, – всміхнулася бабуся. – Візьми своє відерце і швиденько наноси в оту велику миску води. Зумієш?

– Залюбки!

– Напоїш водою не тільки хмарину, а й наших гусенят. Бачиш, як знемагають вони від спеки.

Хлопець подивився на гусенят, які штовхалися біля порожньої миски. Гусенята так сумно і голосно лящали, що Дмитрикові раптом вчулося:

*«Ми гусоньки маленькі, –
Кульбабки чепурненькі.
Жени нас до криниці –
Ми хочемо водиці!»*

– Зараз напою вас! – сказав хлопець. Схопив зелене відерце й побіг до крана, що довгою тонкою шиєю виткнувся з землі.

– А я тим часом прополю грядки, щоб рослинам було краще виглядати дощ, – сказала бабуся й пішла з сапою на город.

Не встиг Дмитрик наповнити миску, як у воду полізли нетерплячі гусенята.

– За вами, пустунами, й хмарині не проштовхнутись, – сміється хлопець. – Доведеться ще й стару діжку наповнити.

Носить він у діжку, ще й у миску підливає. І так захопився роботою, що й забув про хмарину. А коли приніс ще, то аж скрикнув від радості. У діжці засиніло небо, а скраєчку, біля самого обідка, затремтіла біла хмарина.

– Тепер води нап'єшся вволю, – сказав їй. За роботою хлопець не помітив, як з лугу прилетів прохолодний вітер і зашуміли дерева.

З городу повернулася бабуся. Глянула в небо й вражено сплеснула руками:

– От напоїв так напоїв. Розрослася наша хмарина у велику синю хмару. Зараз і дощ уперіщить! А дощ напоїть всіх.

МЛИНОК

У діда Микити на городі хурчить дерев'яний млинок.

Стоїть млинок на довгій нозі, під вітерцем крутиться навсібіч і весело хурчить.

З вишні його побачив шпак і питає:

– Ти чого цілий день крутишся на одному місці?

– Відлякую горобців, – відповів млинок.

– Навіщо?

– Щоб горобці не випили соняшник, що дозріває.

– Нехай дід Микита відлякує. Лети до мене, почастую ягодами.

– Не можу. Дід Микита — старий і майже нічого не бачить. От і поставив мене стерегти соняшника.

Зі свого гнізда млинка побачив бусол.

– Ти чого, – питає, – цілий день стоїш на одній нозі й нікуди не летиш?

– Відлякую горобців, – відповів млинок.

– Навіщо?

– Щоб горобці не випили соняшник, що дозріває.

– Нехай сусідський хлопчик Дмитрик стереже.

Летімо зі мною до лугового озерця ловити рибу.

– Не можу. Дмитрик ще малий і за ним самим треба наглядати, щоб не вскочив у якусь халепу.

На дідові ворота виліз Дмитрик. Побачив млинка й вигукнув:

– Який гарний літачок! Ти, мабуть, півсвіту облітав.
– Ні, – відповів млинок. – Я всього-на-всього відлякую горобців.

– Навіщо?

– Щоб горобці не випили соняшник. Бачиш, який віріс пишний!

– Дід Микита — старий, і я буду тобі допомагати, – сказав Дмитрик і побіг до млинка.

– Навіщо? – тепер здивувався млинок. – За тобою самим треба наглядати, щоб не вскочив у якусь халепу!

– От і наглядай! – засміявся хлопець. – Тільки втрюх нам буде веселіше. Бо соняшник – мій старший брат!

– Краще б він згрібав листя граблями, – сказала розсудлива ластівка. – Не здіймав би куряви.

– Тому хлопчику чотири роки, – погодилися подружки.

У суперечку не вступала лише остання ластівка. Аж ось вона каже:

– Ні, подружки, хлопцю вже п'ять років!

– Так він швидко підріс? – здивувалися подружки.

– Гляньте, він бабусі носить воду.

– І справді, хлопцю вже п'ять років, – погодилися всі ластівки.

Дмитрик побачив ластівок на дроті й сказав бабусі:

– На дроті сидять аж п'ять ластівок. Стільки ластівок, як мені років.

ГЕНЕРАЛ З-ПІД РУНДУКА

Приходить Дмитрик до баби Соні, а вона хвалиться:

– У нас, під рундуком поселився дуже поважний гість. Його не можна турбувати.

– Чому? – спитав Дмитрик.

– Удень він спить, а ввечері ходить на полювання.

– Він мисливець?

– Може, навіть генерал, – загадково всміхнулася бабуся. – Лапко і той не наважується залізти до нього під рундук.

– Гав! – підтвердив Лапко й з повагою зазирнув під рундук.

– Ви що, його не бачили? – здивувався хлопець.

– Лише мигцем, – зізналася бабуся. – Але помітила в нього на плечах золоті погони з опалих листочків.

Баба Соня дуже поважала генералів. Її тато колись возив на машині справжнього генерала.

Про це Дмитрик дізнався позавчора. Він гортав сімейний альбом і побачив фото бабусиною тата в військовій формі.

– А чи візьме генерал, що спить під рундуком, мене своїм шофером? – спитав хлопець.

Бабуся подумала й відповіла:

– Зазвичай на полювання він ходить сам. Але ти можеш залишити йому свою машину. Може, ввечері генерал скористається нею.

– А вдень я буду вартувати генерала, – сказав Дмитрик і по-військовому виструнчився. – Щоб ніхто чужий його не турбував.

– Гаразд, – підтримала бабуся. – Вартуйте вдвох, із Лапком. А я піду на город копати картоплю.

Цілий день Дмитрик вартував біля рундука. Навіть обідав, усівшись на рундуку. Аби ніхто чужий не посмів потривожити солодкий сон генерала. Навіть всюдисущі кури.

Увечері по Дмитрика прийшла мама.

– Шкода, що я не побачу, як генерал поїде на машині на полювання, – зітхнув хлопець.

– Я напишу йому, що ти справно ніс службу, – пообіцяла бабуся. – А записку покладу під рундук.

РАННЯ ГОСТЯ

Переспіле яблуко обережно, наче повнощокий малюк з-за фіранки, визирнуло з-під примерхлого листя й щасливо засміялось:

– Гляньте: босий ранок кудись біжить лукою на-впростець! У синій сорочечці й голомозий.

Та зо сміху на стежку тільки гуп!

Від лункого гупання пробудилася стара яблуня. Ворухнула кожною гілочкою, поправила на плечах поруділу за літо шаль й вражено прошелестіла:

– Ова! Ген за річкою вже сонечко сяйнуло променем, наче змахнуло батіжком. Та й погнало, ніби баранчика, голодного туманця попастися на росяній отаві.

Розніжена хата протерла ластівчиним крилом вологі зі сну окаті вікна й лагідно скрипнула дверима:

– А-а, це Дмитрик подався з кошиком у садок. Захотів першим зустріти ранню гостю – щедрю осінь. Як назбирає повен кошик яблук, то неодмінно почастує всіх сусідів.

ЗАКОТИЛОСЬ ЯБЛУКО У ЗИМУ

Напрала мама білизни й кличе Дмитрика з хати:
– Допоможи, синку, розвісити на вірьовці. Не-
хай сонечко і вітер просушать.

Удвох з Дмитриком упоралися швидко. У хлопця
навіть не померзли руки, хоч колючий вітер і щипав,
намагаючись вихопити для себе то сорочку,
то штани, а чи рушник.

Та все дарма!

Тепер лопотить білизнаю, надимає її, мов вітри-
ло. А Дмитрикову сорочку норовить-таки приміря-
ти на себе. От бешкетник.

У Дмитрика щоки порожевіли – так старався
допомогти мамі. А тут ще й Лапко розперезався.
Мабуть, подумав, що це заради нього затіяли таку
веселу гру. Крутився, як муха в окропі, наскакував
на хлопця й раз мало не звалив його з ніг.

Довелося нагримати на пса.

– Хух! – нарешті сказав Дмитрик і примружився
на сонце, бо світило прямо у вічі. А ходило сонце
низько-низько над лукою. Либонь, аж ген під гаєм
пасло бабусиних гусей.

Роздивився, а то після вчорашнього дощу й собі
розвісило сонце на невидимих вірьовках сушити-
ся випрані хмарини.

Хотів Дмитрик сказати про це мамі, та чомусь
посоромився.

– Побігай із Лапком, – каже мама. – Бачиш, як йому не терпеливиться.

А хіба хлопцю терпеливиться?

Гайнули по порожньому городу і в садок прибігли.

– А чи знайдемо бодай одне яблуко? – сказав хлопець Лапкові.

Якраз одне й знайшли. Висіло воно на верхній гілці – наче ялинкова прикраса.

– Нехай висить і виглядає зиму, – сказав хлопець.

Де не взявся бешкетуватий вітер, зірвав зі старої яблуні листок і поніс його до хати. Лапко подумав, що з гілки піднявся в небо вертоліт, і радо погнався за ним. А за Лапком – Дмитрик.

Листок упав і закотився під ганок. Хлопець сів на ганку і згадав про бабусино поважного гостя з погонями на плечах. Де він зараз?

Нема і ластівок. Лише дроти так само міцно тримають за вуха стовпа, та він і не збирається перебігати вулицю.

Дмитрик обіперся спиною об перильце ганку й непомітно задрімав. Він ще почув, як вітер залопотів напнутою білизною, і подумав, що той бешкетник таки зодягне його, Дмитрикову, сорочку.

Вийшла на ганок мама, взяла сина на руки й понесла в хату.

Уранці Дмитрик прокинувся від незвичного сяйва, що лилося в незашторене вікно.

– Мамо, – сказав він, – ти забула зняти білизну!

– То, сину, до нас прийшла зима, – сказала мама.

СНІГОВИЧКИ ДЛЯ ДІДА НИКОДИМА

На відшибі, ближче до лісу, живе дід Никодим.

Улітку він не знав горя: ходив до лісу по ягоди та гриби, рибалив на озері, а випала зима – зразу зажурився.

Цілісінькими днями лежав дід на теплій печі та все прислухався, чи не зарипить під вікнами сніжок та чи не завітає хоча б хто-небудь провідати його, старого.

Так він довго лежав і думав, але сніг не зарипів ні під чиїми ногами.

Тоді старий Никодим, крекчучи, зліз з теплої печі, вийшов з хати і на подвір'ї виліпив велику снігову бабу. Пов'язав їй на білу голову стару хустку, дав у руку свій ціпок і сказав:

– Будеш, бабо, вечорами ходити попід хатою, щоб мені веселіш лежалосся на печі. Раз у мене немає своєї баби, то нехай буде хоч снігова.

Того дня бабуся Соня послала Дмитрика подивитися, чи не завалило діда Никодима снігом, та прокидати йому стежку від хвіртки до хати.

Хлопець прибіг з лопатою до дідового двору і побачив, що дід сам прокидав стежку. А ще він побачив на подвір'ї велику снігову бабу з ціпком, пов'язану старою хусткою.

Баба самотньо стояла серед снігів і сумно дивилася в дідове вікно.

Хлопцю зробилося її жалко, й він сказав:

– Виліплю тобі, бабо, маленького онука. Баба без онука – це не баба, хоч і снігова.

Уранці дід вийшов з хати й здивувався:

– Коли це ти, бабо, встигла обзавестися таким гарним онучком?

Надів дід білому хлопчикові потертого картуза й знову поліз на піч.

Всю ніч він думав про снігову бабу з онуком і прислухався, про що вони шепочуться між собою. Чи так вчувалося старому, бо надворі якраз розгулялася завірюха.

На другий день, після школи, мимо дідового двору сунула ватага хлопчаків. Ішли з лопатами і ковзанами на озеро. Побачили засипану снігом хвіртку й сказали:

– Будемо рятувати діда Никодима від снігу!

– Не тільки діда, а й бабу з онуком! – засміявся хтось із хлопчаків.

Інший сказав:

– Що ж вони стоять удвох, як казанські сироти? Наліпимо бабі цілу хокейну команду!

Увечері дід вийшов з хати й від подиву мало не впав з рундука.

Снігову бабу обступила ціла купа малих сніговичків.

Дід Никодим аж розсміявся:

– Це не баба, а чисто снігова квочка! А дай-но я вас усіх порахую, щоб, бува, не порозбігалися, мов курчата.

Довкола баби дід нарахував шістьох сніговичків. І кожному з них щось подарував: комусь облізлу кролячу шапку, іншому – дріявого капелюха, а тому – поїденого міллю шарфика...

А потім старий Никодим лежав на печі і згадував, як колись давно, ще за царя Гороха, був він маленьким хлопчиком у своїх тата-мами. Був шостеньким, мазунчиком. Згадував, як зі своїми старшими братиками і сестричками ліпили на подвір'ї веселих сніговичків, а потім гралися з ними, поки тато з мамою не заганяли їх, дітлашню, до хати на теплу піч...

Дмитрик ще не знав, що в діда Никодима на подвір'ї виросла ціла ватага сніговичків. Баба Соня ще тільки вклала в торбинку щойно спечених пиріжків з яблуками, а хлопець взував валянці, щоб іти до старого.

ДМИТРИК, СНІГОВА ГІРКА І МЛИНОК

Цілу ніч бабця Віхола намітала в дворі снігову гірку. Бо знала: Дмитрикові привезли з міста омріяні лижі.

Як намела – з'їхала на мітлі з гірки й тихцем присіла за сусідським тином. Присіла бабця Віхола й прислухається, коли вже рипнуть хатні двері, й Дмитрик з лижами побіжить до гірки.

А хлопець і сам ледве дочекався ранку. Як снігур, випурхнув на ганок: в теплому пальтечку з хутряним коміром, підв'язаним червоним шарфом, і у вовняних рукавичках.

А біла гірка оперлась на бічну стіну сарайчика і аж заіскрилась – висока та крута.

Дмитрик стриб з ганку. Лапко – слідом.

Ой як нелегко було підніматися на гірку! Хлопець аж упрів. Але заліз-таки, ще й «п'ятачок», щоб зручніше було спускатися, протоптав.

Пес на Дмитрика дивився знизу і махав хвостом.

Дмитрик надів на валянці лижі, хотів відштовхнутися палицями, а лижі самі з гірки – шусть! – і погналися за Лапком.

Хлопець тільки й вигукнув:

– Ух!

Лапко – на дідів город. Присів під деревцем, підняв угору вуха й дивиться.

Дмитрик – з розгону – головою в замет! Лижі та палиці – хто куди!

Наївся снігу, але виборсався. Лапко гавкає, а збоку щось хурчить чи лопотить.

– Млинок, – здивувався Дмитрик. – Зима, а він хурчить!

– Не хурчу, а мелю, – пролопотів млинок.

– Що ж ти мелеш? – хлопець і про лижі забув.

– Пухові хмари на сніг. Бачиш, скільки намолов?

– Еге ж, – сказав хлопець. – Намолов бабці Завірюсі для утіхи. Глянь, закидала дідову хату по самі вікна.

– Нехай. Тепліше буде хаті зимувати. Як перемелю усі хмари, тоді до нас й перші дикі гуси прилетять.

– І ластівки?

– І ластівки.

– Швидше перемелюй, якщо маєш таку силу, – попросив Дмитрик.

– Бо я скучив за весною.

– А лижі? – перепитав млинок. – Ти хотів покатися на лижах!

– Для мене вони, мабуть, ще завеликі.

Бабця Віхола сиділа за тином і зітхала: «Навіщо ж я старалася всю ніч? Тепер хоч розкидай гірку. Немає мені на старість ні хвилини перепочинку...»

ПОКЛИКАВ ВІТЕР МАНДРІВ П'єса-казка на одну дію

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Старий Чайник.

Тарілка з голубою обвідкою.

Чашечка з надщербленим вушком.

Чайна ложечка.

Сковорода.

Іграшковий самоскид.

КАРТИНА ПЕРША

Сільська хата, на підвіконні стоять Старий Чайник і Чашечка з надщербленим вушком. Поруч, на кухонному столі, – гірка чистих тарілок. Зверху – Тарілка з голубою обвідкою. На газовій плиті, у куточку, – Сковорода.

ЧАЙНИК. Досить з мене! Набридло щоранку свистіти носом, наче допотопний паровоз. Потім цілісінький день, ледь не до смерку нудитися на підвіконні чи на газовій плиті, як наша шановна Сковорода, всіма забутий. Гляньте: надворі весна, світить веселе сонце, зеленіє трава, цвіте садок... Як ніколи, хочу на волю, де вітер, сонце і неосяжний простір!

ТАРІЛКА. Ах, як у садку розспівалися шпаки! Ви романтик, любий Чайнику, і душа у вас, як у розквітлого піона. Візьміть, неодмінно візьміть мене з собою! Мені теж задушно в цій тісній кухоньці. Люблю повеселитися, побряжчати на природі, десь у березовому гайку чи біля річки, на якомусь островці.

ЧАШЕЧКА. Не забудьте, любі друзі, прихопити й мене. Жодне товариство, де б воно не відпочивало, не обійдеться без моєї участі. Не вірите? Запитайте хоча б у Дмитрика: що то за обід без чашечки апельсинового соку чи запахущого молока!

ЧАЙНА ЛОЖЕЧКА. А я, чесно кажучи, не люблю мандрівок. Скільки моїх подружок так і не повернулися додому з вилазок на природу.

СКОВОРОДА. А мені найкраще вдома. Ні галасу тобі, ні зайвої метушні. Швиденько зроблю свою справу – і потім на цілий день поринаю в роздуми на вічні теми. Або дрімаю десь у куточку. Наш шановний Чайник уже досяг поважного віку, йому пора б на заслужений відпочинок. А він... Ех, сидів би ліпше тихенько вдома та наглядав за метушливими мисками й тарілками.

ЧАЙНА ЛОЖЕЧКА. Ха! Та нехай він спробує звернутися звідси!

ЧАЙНИК. Виберусь, будьте певні. Ніяка сила більше не втримає мене тут. Я весь свій довгий вік просвистів на газовій плиті, нічого не бачив далі

свого носа. За нашим вікном білий світ такий великий і красивий... Виберусь на волю, так і знайте!

ЧАШЕЧКА. Так ось же, під самісіньким вікном, між кущами півонії, синіє Дмитриків іграшковий самоскид. Не гайтеся, любий Чайнику, стрибайте!

ТАРІЛКА. Я теж хочу на сонечко! Поніжитись в м'якій траві, помилуватись яблуневим цвітом, послухати весняних пісень. Дідусю, візьміть мене з собою!

ЧАШЕЧКА. Друзі, я з вами! Я маленька, не займу багато місця в Дмитриковій машині. Притулюся десь в куточку.

ЧАЙНА ЛОЖЕЧКА. Їдьте, їдьте хоч на край світу, раз така охота! А мені найкраще з бабусею Соною. Увечері сядемо вдвох біля вікна й будемо дивитись, як підкрадаються до нашої хати волохаті сутінки, як під стріхою щебечуть ластівки, лаштуються до сну.

СКОВОРОДА. Мені також не до дитячих розваг і забаганок – не той вік. Радила б про це подумати шановному добродію Чайнику. Нехай уже Чашечка й Тарілка з голубою обвідкою, вони ще юні й дурненькі...

ЧАШЕЧКА. Хоч я юна, та була в бувальцях!

СКОВОРОДА. А втім, шановний Чайнику, – це ваша особиста справа, як скрасити свої останні дні.

ЧАЙНИК. Вельмишановна пані Скворода, я також поважаю ваш вибір, вашу схильність до

домашнього затишку. Ми, Чайники, теж любимо збирати всю родину за одним столом. Однак я чув від своїх попередників, що раніше чайники були невиправними мандрівниками, часто безоглядно вирушали в небезпечні подорожі. Мої попередники, можна сміливо сказати, були своєрідними колумбами-першовідкривачами. А чому б і мені, їхньому нащадку, не вдихнути бентежних вітрів солодкої свободи? Та чи ще й випаде іншим разом така щаслива нагода, коли в тебе прямо під вікном жде не діждеться сучасна карета – автомобіль. Вірю: він неодмінно повезе мене в давно омріяні далекі і незвідані краї. Варто лишень оцей поріг переступити.

ТАРІЛКА. Так не баріться, любий Чайнику! Ми з Чашечкою йдемо за вами.

ЧАЙНИК. Ах, мої милі юні друзі! Я залюбки узяв би вас з собою, але звідси, з підвіконня, стрибати так високо й небезпечно, а ви такі, на диво, тендітні... А ось і Дмитрик прошкує до машини. Прощайте!

Здійняв вітер фіранку, й Чайник стрибнув з підвіконня вниз.

ТАРІЛКА (за якусь мить). Люба Чашечко, що ти бачиш за вікном? Чи вдало приземлився наш дідусь?

ЧАШЕЧКА. Приземлився якраз у кузов само-скида. Тільки беретиком пришльопнув! Ви б бачили, люба Тарілко, як зрадів йому Дмитрик. Посадив дідуся зручніше, і покотили стежкою до садка. А там... Ви чуєте, як у садку висвистують шпаки?

ТАРІЛКА. Чую, чую. Ах, який щасливий наш дідусь!

КАРТИНА ДРУГА

Та ж хата, на столі — гірка тарілок, відчинене вікно.

ТАРІЛКА. Вечоріє. Сонце сідає в білу хмару, як у перину. Повіяло пахучою прохолодою. Люба Чашечко, чи не повернувся Дмитрик з нашим дідусем Чайником?

ЧАШЕЧКА. Усе подвір'я переді мною, як на долоні. Он статечний півень повів за собою пташину зграю до курника. У низенькій загорожі під поліетиленовою плівкою ніяк не вгамуються малі гусенята.

ТАРІЛКА. А дідусь? Дідуся Чайника не видно?

ЧАШЕЧКА. Ген, у садку, погустішали тіні, примовкли на шовковиці шпаки.

ТАРІЛКА. Я питаю про дідуся...

ЧАШЕЧКА. Ластівки позліталися до своїх гніздечок.

ТАРІЛКА. Подивись, де Дмитрик? Біля нього має бути наш дідусь!

ЧАШЕЧКА. Ага, ось і Дмитрик. Сопе на ґанку. В тазку миє ноги. Бабуся щось до нього каже й осудливо хитає головою. А дідуся Чайника я ніде не бачу.

СКОВОРОДА. Я ж його застерігала... В такому поважному віці...

ТАРІЛКА. Вам цього, вельмишановна пані Сквородо, ніколи не зрозуміти. Я б і в його віці помандрувала хоч на край світу, лиш би хто покликав.

СКОВОРОДА. Люба Тарілочко, мені б твої роки... Просто я дуже хвилююся про долю нашого шановного Чайника. Тільки з ним і більше ні з ким із вас я не могла на рівних вести розмови на вічні теми. Поглянь, люба Чашечко, чи стоїть під вікном Дмитриків автомобіль?

ЧАШЕЧКА. Стоїть! Стоїть! Але в кузові... нема нікого.

ТАРІЛКА. Якщо ласка, запитай у Самоскида, що сталося з нашим любим Чайником?

ЧАШЕЧКА. Добродію Самоскиде, чи не скажете, куди ви відвезли нашого любого дідуся Чайника?

ІГРАШКОВИЙ САМОСКИД. Охоче розкажу, мила сусідонько. Спочатку я відвіз вашого дідуся в

садок. У садку ми трохи погуляли. Помилувалися молодим яблуневим віттям, послухали пташиних пісень...

ЧАШЕЧКА (перебиває). А що, дідусь, наш любий Чайник?

ІГРАШКОВИЙ САМОСКИД. А ваш дідусь... так гарно посвистів із шпаками! Потім ми подалися на зелену луку. Там стільки сонця і барвистих квітів! А потім нас наздогнало велике сріблясте авто. Авто зупинилось і в нас запитали, куди ми веземо такого симпатичного Чайника.

ЧАШЕЧКА. І що ви відповіли?

ІГРАШКОВИЙ САМОСКИД. Я добре не розчув, що відповів Дмитрик, бо в ту мить засвистів ваш Чайник. Хоч він і засвистів, але я збагнув, що він хотів сказати.

ЧАШЕЧКА. І що він хотів сказати?

ІГРАШКОВИЙ САМОСКИД. Він сказав: «Візьміть мене, візьміть!»

ЧАШЕЧКА. І вони взяли?

ІГРАШКОВИЙ САМОСКИД. Нам, сказали мандрівники, якраз потрібен чайник. А Дмитрика – на радіощах – ще й обдарували гостинцями. От тільки бабуся Соня нас не зрозуміла. Чуєте, як шпетить Дмитрика за самовільну мандрівку?

ТАРІЛКА. Ну ж бо, Чашечко, не тягни. Розкажуй швидше нам!

СКОВОРОДА. Терпець урвався. Розповідай!

ТАРІЛКИ (хором). Розповідай! Ми теж хочемо знати, що сталося з дідусем Чайником!

ЧАШЕЧКА. Ах, милі мої друзі! Скажу одне: я щиро заздрю нашому дідусеві. Завтра я йду слідом за ним. Агов, любий сусіде Самоскиде, ти чуєш мене?

* * *

Наш сад в обіймах сонця одцвіте,
Під крила казки візьме синій птах.
Лошам моє дитинство золоте
Пролопотить в некошених лугах.

Розгорнеться, мов книжка, далина,
У гриві тільки вітер засвистить.
В лугах моє дитинство відлуна,
Немов одна чарівна,
щасна мить!

Про автора

Сенцовський (Ященко) Володимир Іванович народився 22 липня 1952 року в селі Неселівці Борзнянського району на Чернігівщині.

1973 року закінчив філологічний факультет Ніжинського педагогічного інституту імені Миколи Гоголя. Працював у сільській школі, редакціях районних газет. Майже дев'ять років редагував районну газету «Вісті Борзнящини».

Член Національних спілок письменників та журналістів України.

Автор 21 книжки прози і поезії: «Хлоп'ята з тополиної вулиці» (1983), «Оленка не хоче спати» (1988), «Дивень-ранок» (1993), «Зелена неділя», «У затінку серця» та «Привези мені, тату, сонце» (1994), «Лицар і Попелюшка» та «Любов моя – футбол» (1996), «Забілина альтанка» (1997), «Борзенка» (1998), «Тихий берег, шум ласкавих хвиль» (2004), «Несуть лелеки у дзьобах веселку» та «Дванадцять місяців» (2005), «... І мої у синій маєчці літа» (2007), «Повість про велике кохання, яку я ще напишу...» (2008), «Народження Ікара» (2009), «Грицики» та «Казки з місячного річка» (2011), «Глибинка повита туманом» (2012), «Лава під каштаном» (2013), «Гойда-гойдає човника вусатий сом» (2016).

«Петрусь, пес Тимоха і Кошійко з липового сучка» – нова книжка автора.

Лауреат премій імені Б.Грінченка, М.Коцюбинського, Л. Глібова та Всеукраїнського конкурсу «Українська мова – мова єднання». Нагороджений медаллю «Почесна відзнака» Національної спілки письменників України.

Зміст

«В МОЇМ СЕЛІ НАШ САД НАЙПЕРШИЙ РОЗКВІТА»	3
ПЕТРУСЬ, ПЕС ТИМОХА І КОЩІЙКО З ЛИПОВОГО СУЧКА	4
ПЕС ТИМОХА І ПЕТРУСЬ	5
ВЕЧІРНІЙ ПЕРЕПОЛОХ	12
БУДЬ МЕНІ ДРУГОМ	19
ШПАЧОК	25
БІЛЯ КОПАНКИ.	30
СЮР...ПРИЗ	34
ДОПИТЛИВИЙ КІТ МИРОН.	37
АГОВ, КОЩІЙКУ!.	40
ХЛОПЧИК-СОНЯХ	45
АВАРІЯ	46
ДМИТРИКУ НАСНИВСЯ ТАТО	47
ДМИТРИКІВ БРАТ	54
ВУЛИЦЯ ПАХНЕ СОНЦЕМ І БЕНЗИНОМ	56
ЯК ДМИТРИК НАПОЇВ ХМАРИНУ	58
МЛИНОК	61
ГЕНЕРАЛ З-ПІД РУНДУКА	63
РАННЯ ГОСТЯ	65
ЗАКОТИЛОСЬ ЯБЛУКО У ЗИМУ	66
СНІГОВИЧКИ	68
ДЛЯ ДІДА НИКОДИМА	68
ДМИТРИК, СНІГОВА ГІРКА І МЛИНОК	71
ПОКЛИКАВ ВІТЕР МАНДРІВ (П'єса-казка на одну дію)	73
«НАШ САД В ОБІЙМАХ СОНЦЯ ОДЦВІТЕ»	81
ПРО АВТОРА	82

Літературно-художнє видання

Сенцовський (Ященко)

Володимир Іванович

**ПЕТРУСЬ, ПЕС ТИМОХА
І КОЩІЙКО З ЛИПОВОГО СУЧКА**

ТВОРИ

для дітей

МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Підписано до друку

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура PragmaticaC.

Ум. друк. арк. 4,88. Зам. №359. Тираж 250 прим.

Видавець ТОВ «Бук-друк»

м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17А

тел.: (0412) 422-106

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК №5610 від 21.09.17 р.*

Друк та палітурні роботи ТОВ «Бук-друк»

м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17А

тел.: (0412) 422-106, e-mail: book_druk@i.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК №5610 від 21.09.17 р.*

... В дитячу літературу прийшов здібний, сумлінний майстер з досконалим знанням життя, психології своїх маленьких героїв. Оповідання та казки В. Сенцовського відзначаються лаконізмом, ліричністю, а ще — тонким гумором. Він уміє колоритно, захоплююче малювати картини природи, відкриваючи для дітей світ рослин, звірів, птахів, комах, є добрим і мудрим радником для своїх читачів.

Василь Чухліб.
1993 р.

Оповідання Володимира Сенцовського легкі, щирі, веселі. Ніби вихоплені з дитинства самого автора... Читаєш їх і ніби сам повертаєшся в незабутні, світлі, а zarazom, з далечини прожитого, вже й трішечки сумні дитячі роки. Його твори відомі маленькому читачеві, бо поміщені в «Букварі», дитячих читанках і хрестоматіях, друкуються в журналах «Барвінок», «Малятко», «Перець»...

Володимир Сапон

ISBN 978-617-7607-48-8

9 786177 607488